

ΤΟΥ **Ι.Κ. Πρετεντέρη**

Συγκρούσεις

«Γενήκαμε δημοκρατία!»

Την επομένη του Πρώτου Βαλκανικού Πολέμου και πάνω στα ανασκαμμένα πεδία των μαχών, ο Αργύρης Εφταλιώτης αναφώνησε:

«Γενήκαμε Έθνος!».

Το θύμιζε και το επικροτούσε λίγο αργότερα ο εκδότης του «Νουμά» Δ.Π. Ταγκόπουλος (26/1/1913).

[Δανείζομαι την αναφορά από το εξαιρετικό βιβλίο της Ελένης Κ. Δημητρίου «Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912 - 1913. Εμπειρία, αφηγήματα, διεκδίκηση της μνήμης», εκδόσεις Πατάκι, 2024.]

Ο Εφταλιώτης το είπε ωραία. Αλλωστε έζησε την εποχή του Ερνέστ Ρενάν, τον οποίο διάβαζε και ο Βενιζέλος. Την εποχή δηλαδή που διακρύχτηκε ότι το έθνος είναι ένα «δημοψήφισμα κάθε μέρα».

ΤΕΛΙΚΑ ΚΑΠΩΣ έτσι είναι. Τα έθνη, οι λαοί, οι πολιτισμοί, τα πολιτικά συστήματα συγκροτούνται και εδραϊώνονται μέσα από τις καθημερινές δοκιμασίες τους. Γίνονται όταν και όσο συνειδητοποιούνται.

ΑΝ ΛΟΙΠΟΝ η σύγχρονη Ελλάδα έγινε έθνος το 1912 - 1913 σε πείσμα όσων το θεωρούσαν προαιώνια αναπόδεικτο δεδομένο, η σύγχρονη δημοκρατία μας έγινε Δημοκρατία μέσα σε πενήντα χρόνια. Σταδιακά και σταθερά από το 1974.

Και φυσικά δεν έγινε δημοκρατία μόνο επειδή γύρισε από το Παρίσι ο Καραμανλής, ούτε επειδή ίδρυσε ο Ανδρέας Παπανδρέου το ΠΑΣΟΚ, ούτε επειδή νομιμοποιήθηκαν οι κομμουνιστές.

Εγινε επειδή όλοι οι παραπάνω συναποφάσισαν ανομολόγητα κάποια στιγμή ότι θα συνυπάρξουν σε ένα πολιτικό σύστημα, το οποίο θα λύνει τις διαφορές τους με τα μέσα που το ίδιο το σύστημα θα τους παρέχει. Οτι θα ζουν μαζί κάθε μέρα.

ΕΤΣΙ, ΜΕΣΑ από αντιξοότητες και δοκιμασίες, εντάσεις και καβγάδες, λάθη και παραλείψεις, επιτυχίες κι αποτυχίες, η δημοκρατία μας κλείνει σε μερικές εβδομάδες πενήντα χρόνια ζωής.

«Γενήκαμε Δημοκρατία!» ίσως αναφωνούσε ο Εφταλιώτης. Είναι μια δημοκρατία που δεν απειλεί και ούτε απειλείται. Η οποία λειτουργεί «κάθε μέρα», περισσότερο ή λιγότερο αποδοτικά. Στην οποία ανήκουμε οι πολλοί κι οι διαφορετικοί. Συνολικά δηλαδή η πληρέστερη δημοκρατία που φύτρωσε ποτέ στο νότιο άκρο της Βαλκανικής.

ΑΥΤΗ Η ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ κλονίστηκε μόνο μία φορά έως τώρα, το 2015.

Όταν ένας αλαφιασμένος λαός έφερε στην εξουσία μια ομάδα ανίδεων και ξαναμμένων ακτιβιστών που έθεσε σε κίνδυνο τον κοινό δημοκρατικό ιστό.

«Η εμείς κι αυτοί» ήταν το δικαστικό πρόσταγμα τους, αποκρύπτοντας ότι η δημοκρατία είναι ακριβώς το αντίθετο. «Και εμείς κι αυτοί».

ΦΥΣΙΚΑ Η ΔΥΣΑΡΕΣΤΗ αυτή παρένθεση έκλεισε το 2019 και οι πρωταγωνιστές της έπαψαν σταδιακά να απασχολούν το προσκένιο. Ο Τσίπρας, ο Καμμένος, ο Βαρουφάκης, ο Λαφαζάνης, ο Παππάς «13-0», η Κωνσταντοπούλου, ακόμη κι ο Παυλόπουλος, αυτοί και τα κατορθώματά τους, πέρασαν στον χώρο των άβολου αναμνήσεων.

Γεννήματα των περιστάσεων και δέσμιου του μεγέθους τους, δεν μπόρεσαν ποτέ να ξεπεράσουν τις περιστάσεις και το μέγεθος. Εσχάτως, ο Βαρουφάκης υποδέχεται ακόμη και τον φεταγιν υπηρεσίας σε απαιτεία δημοσιότητας.

Αλλά δικό τους θέμα. Πάνε και πέρασαν.

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΜΑΣ κατέκτησε μέσα από δοκιμασίες, αντιξοότητες κι αμφισβητήσεις την ευκαιρία να ανασυγκροτήσει και να ανανεώσει το πολιτικό σύστημα σε εδραία και ασφαλή βάση. Το πέτυχε; Σε έναν βαθμό ναι, σε κάποιον βαθμό όχι.

Κατ' αρχήν η σταθερότητα ενός δημοκρατικού συστήματος προκύπτει από την ανάπτυξη μιας συστημικής συνείδησης. Όταν δηλαδή κάθε μέρος λειτουργεί ως παράγοντας ενός συστήματος.

Το αντι-συστημικό είναι αντι-δημοκρατικό. Συνειδητά ή υποσυνείδητα.

ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ να ισχυριστεί ότι το ΠΑΣΟΚ του 1980 - 1981 ανέβηκε στην εξουσία με απόλυτη συναίσθηση του ρόλου ισορροπίας που διαδραμάτισε στη συνέχεια για σχεδόν τριάντα χρόνια.

Από κουταμάρες να φάνε κι οι κότες του Καστριού. Το τελικό αποτέλεσμα όμως ήταν πεντακάθαρο. Δεν θα είχαμε δεκαετίες δημοκρατικής σταθερότητας και οικονομικής ανάπτυξης αν οι δύο μεγάλες παρατάξεις που εναλλάσσονταν στην εξουσία, η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ, δεν υπηρέτουσαν τον συστημικό τους ρόλο.

Μόνο όταν ο ρόλος τους κλονίστηκε ή κατέστη ασαφής, όταν αμφισβητήθηκε η χρησιμότητά του, το σύστημα κλονίστηκε συνολικά.

ΟΜΩΣ ΚΑΙ για έναν δεύτερο λόγο. Επειδή οι δύο παρατάξεις ανέπτυξαν μια συμβατή διαχρονικά κουλτούρα διακυβέρνησης.

Ενα μάλλον υπερδεμένο μείγμα που ανακάτεψε κομματισμό και μεταρρυθμίση, πατριωτισμό και ευρωπαϊσμό, παραδοσιοκρατία και εκσυγχρονισμό.

Αλλά παραδόξως ένα μείγμα που δούλευε. Με εξάρσεις, βερμπλιόμο και αρκετή συμφεροντολογία ή νταραβέρι αλλά δούλευε. Αλλωστε κανείς δεν γεννιέται, ούτε χρίζεται κυβερνήτης. Εκλέγεται κι εκπαιδεύεται.

Όσο ευρύτερη μάλιστα είναι η εκπαίδευση, τόσο καλύτερο μοιάζει το αποτέλεσμα. Αυτό ακριβώς που δεν είχαν, ούτε απέκτησαν ποτέ, οι μετεξεταστέοι της τάξης του 2015.

ΚΑΠΩΣ ΕΤΣΙ λοιπόν και με όλα αυτά τα παράσημα ή τα κουσούρια «γενήκαμε δημοκρατία».

Και το λέω με απόλυτη συνείδηση επειδή αισθάνομαι ότι σε αυτήν τη «γενιά της δημοκρατίας» ανήκω ολόψυχα. Ηλικιακά, πολιτισμικά, ιδεολογικά. Στα καλά της και στα ανάποδα.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ αμφιβολία πως κανείς δεν περίμενε την Ελλάδα τον τελευταίων πενήντα χρόνων για να ανακαλύψει την τέλεια δημοκρατία που δεν υπάρχει.

Και γι' αυτό βρίσκω εξόχως προσβλητικά τα κίνητρα όσων επιχειρούν να διατυμπανίσουν ότι στη χώρα μας το κράτος δικαίου ή η ελευθερία του Τύπου αμφισβητούνται, υπονομεύονται ή δεν υπάρχουν.

Είναι συνθήκες το άλλοθι των αποτυχημένων ή των απορριφθέντων.

ΔΙΟΤΙ ΑΥΤΗ τη δημοκρατία ούτε τη βρήκαμε, ούτε τη φτιάξαμε, παρά με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και υποεπιτηρές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Την οργανώσαμε με προσπάθεια, κόπο κι ανοχή. Με πείσμα και θέληση. Με συγκρούσεις και συμβιβασμούς.

Για να την αφήσουμε στα παιδιά μας κι αυτά στα δικά τους παιδιά.

Ελπίζοντας να θυμούνται ότι η δημοκρατία δεν είναι ποτέ δεδομένη, ούτε αυτονόητη. Εγινε και την έχουν επειδή οι πατεράδες κι οι παππούδες τους πάσχισαν να την αποκτήσουν.

Η δημοκρατία μας κλείνει σε μερικές εβδομάδες πενήντα χρόνια ζωής. «Γενήκαμε Δημοκρατία!» ίσως αναφωνούσε ο Εφταλιώτης. Είναι μια δημοκρατία που δεν απειλεί και ούτε απειλείται. Η οποία λειτουργεί «κάθε μέρα», περισσότερο ή λιγότερο αποδοτικά. Στην οποία ανήκουμε οι πολλοί κι οι διαφορετικοί. Συνολικά δηλαδή η πληρέστερη δημοκρατία που φύτρωσε ποτέ στο νότιο άκρο της Βαλκανικής

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στο μέτωπο κατά τη διάρκεια του Α' Βαλκανικού Πολέμου

Αν η σύγχρονη Ελλάδα έγινε έθνος το 1912 - 1913, η σύγχρονη δημοκρατία μας έγινε Δημοκρατία μέσα σε πενήντα χρόνια. Σταδιακά και σταθερά από το 1974. Και φυσικά δεν έγινε δημοκρατία μόνο επειδή γύρισε από το Παρίσι ο Καραμανλής, ούτε επειδή ίδρυσε ο Ανδρέας Παπανδρέου το ΠΑΣΟΚ, ούτε επειδή νομιμοποιήθηκαν οι κομμουνιστές. Εγινε επειδή όλοι οι παραπάνω συναποφάσισαν ανομολόγητα κάποια στιγμή ότι θα συνυπάρξουν σε ένα πολιτικό σύστημα το οποίο θα λύνει τις διαφορές τους με τα μέσα που το ίδιο το σύστημα θα τους παρέχει